

شناسایی عوامل اقتصادی مؤثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران و نقش نظارت و بازرسی در تحقق آن

حامد نعیمی پژوه^۱

احمد توکل مقدم^۲

علی کرم حسنی^۳

چکیده

سرمایه گذاری مستقیم خارجی، علاوه بر تامین مالی پروژه‌های سرمایه گذاری در کشور میزبان، باعث تسریع در روند جذب و ارتقای فناوری، آموزش و افزایش بهره وری سرمایه انسانی، افزایش کیفیت و استاندارد کالاهای داخلی، گسترش تجارت با دیگر کشورها، کاهش بیکاری و در نهایت باعث افزایش تولید کل کشور میزبان می شود. با توجه به اهمیت جذب این نوع از سرمایه گذاری، در این تحقیق ضمن تجزیه و تحلیل سرمایه گذاری مستقیم خارجی، به شناسایی عوامل اقتصادی مؤثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران در طی دوره زمانی (۲۰۱۰-۱۹۷۰) میلادی با رویکرد اقتصاد سنجی سیستم معادلات همزمان پرداختیم و ضمن آزمون وجود و یا عدم وجود رابطه علی بین این عوامل و جذب سرمایه گذاری خارجی در ایران در قالب مطالعه پویا به نقش سازمان بازرسی و به طور اخص نظارت و بازرسی در تحقق جذب این نوع سرمایه گذاری در ایران توجه شده است.

واژگان کلیدی: سرمایه گذاری مستقیم خارجی، ایران، سیستم معادلات هم زمان

۱ کارشناس ارشد اقتصاد و بازرسی وزارت امور اقتصادی و دارایی - Hamed_naimipajoh@yahoo.com

۲ کارشناس ارشد مدیریت اجرایی و معاون بازرسی کل امور اقتصادی و دارایی - Ahmadvakol2006@yahoo.com

۳ کارشناس جغرافیا و سربازرس وزارت امور اقتصادی و دارایی - akhasani@yahoo.com

مقدمه

تا قبل از دهه ۱۹۹۰ میلادی تفکر عمومی در کشورهای در حال توسعه این بود که هدف شرکت‌های سرمایه‌گذار خارجی و چند ملیتی تسلط بر این کشورها و غارت منابع آنها است، اما تجربه کشورهای در حال توسعه موفق و نیز نارسایی در اقتصاد کشورهایی که به ایجاد مانع بر سر ورود سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی^۱ مبادرت ورزیده بودند منجر به تغییر دیدگاه‌ها در مورد چنین شرکت‌ها و چنین سرمایه‌گذاری‌هایی شد کشورهای در حال توسعه در یک چرخش بزرگ این بار سعی در جذب این نوع از سرمایه‌گذاری داشتند. در مقابل شرکت‌های سرمایه‌گذار خارجی نیز به دنبال رشد سریع تکنولوژی و افزایش هزینه‌های نوع آوری و ادغام اقتصاد جهانی، الگوی رفتاری خود را تغییر داده و رویکرد سرمایه‌گذاری همراه با انتقال تکنولوژی را در پیش گرفتند.

تأمین منابع مالی طرح‌ها و ارتقای فناوری و تکنولوژی، نقش محوری در فرآیند توسعه اقتصادی دارند و تمامی کشورها به خصوص کشورهای در حال توسعه با درک این واقعیت و رفع ذهنیت منفی نسبت به آن، سعی در تأمین این دو عامل مهم اقتصادی دارند. امروزه گزینه استقرار خارجی به دلیل بحران‌های ناشی از بازپرداخت آن، جای خود را به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی داده است. چرا که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی علاوه بر تأمین مالی پروژه‌ها، اثرات مثبت اقتصادی دیگری بر شاخص‌های کلان اقتصادی دارد که از جمله آن می‌توان به افزایش کیفیت کالاهای داخلی، افزایش صادرات، کاهش بیکاری، کاهش ریسک سرمایه‌گذاری (به سبب ایجاد تنوع در دارایی‌ها و ایجاد تنوع مکانی)، کاهش سطح قیمت‌ها، کاهش هزینه نهایی سرمایه و افزایش هزینه‌های تحقیق و توسعه (نجاززاده و ملکی، ۱۳۸۲) و نیز افزایش تولید و رشد اقتصادی، آموزش و افزایش بهره‌وری سرمایه انسانی^۲ و ارتقای فناوری (Kathuri, 2001) اشاره کرد.

نظر به اهمیت خاص سرمایه‌گذاری خارجی در فرآیند توسعه اقتصادی کشورها، محققان زیادی به بررسی عوامل مؤثر بر ایجاد و جذب آن پرداختند که منجر به بسط مبانی نظری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی گردید. مایر در کتاب "از اقتصاد کلاسیک تا اقتصاد توسعه" در زمینه اهمیت جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی چنین می‌گوید: «سرمایه خارجی یک عامل محرک است که از

1 Foreign Direct Investment

2 Constantine and Thansis (2010)

طریق القای اندیشه های جدید و از هم گسستن زنجیره عادت ها، حتی اگر وضعیت واقعی مردم را بهبود ندهد، خواسته های جدید در آن ها ایجاد نموده و جاه طلبی و تفکر بیش تر درباره آینده را در آن ها به وجود می آورد. (مایر، جرالدام، ۱۹۹۸).

در کشور ما نیز طبق جزء ۵ بند «الف» سیاست ها و خط مشی های اجرایی برای تحقق اهداف سیاست های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی مصوب شماره ۶۳/۱/۱۱۰۹۰۴ مورخ ۱۳۸۸/۸/۱۶^۱ زمینه سازی برای جذب سرمایه گذاری های خارجی به منظور توانمندسازی بخش خصوصی در فعالیت های اقتصادی و رفع موانع، به عنوان یکی از سیاست ها و خط مشی های اجرایی برای تحقق اهداف مزبور عنوان شده است، همچنین سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران در تیرماه سال ۱۳۵۴ و به منظور هدایت و انجام مجموعه ای از وظایف، که پیش تر توسط دستگاه های مختلف اجرایی به انجام می رسید، تأسیس گردید. مجموعه وظایف محوله به سازمان نوعاً «به امور بین المللی و روابط خارجی کشور مربوط می گردند. سازمان، وظایف خود را مطابق اساسنامه و سایر قوانین و مقررات، از جمله سرمایه گذاری خارجی در ایران، سرمایه گذاری ایرانیان در خارج از کشور، تأمین مالی خارجی اعم از اعطای وام و اعتبارات به سایر کشورها و یا استقراض از منابع بین المللی، قوانین و مقررات ناظر بر ایجاد و هماهنگی و گسترش روابط با سایر کشورها و مناطق جهان، مؤسسات و نهادهای مالی و بین المللی به انجام می رساند.

لذا به دلیل اهمیت موضوع لازم دانستیم ابتدا عوامل مؤثر بر جذب این شکل از سرمایه گذاری را شناسایی و بررسی کنیم. به منظور دست یابی به هدف فوق سؤالات زیر مطرح شده است:

- ۱- آیا رابطه علی بین تورم و سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران وجود دارد؟
- ۲- آیا رابطه علی بین درجه باز بودن اقتصاد و سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران وجود دارد؟
- ۳- آیا اندازه اقتصاد می تواند با جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران رابطه علت معلولی داشته باشد؟

سپس با توجه به تلاش های صورت گرفته در زمینه جذب سرمایه گذاری خارجی در ایران و تدوین قوانین و مقررات مربوطه به نقش نظارت و بازرسی در جذب این نوع از سرمایه گذاری نیز توجه شده است. نوآوری مطالعه حاضر در این است که میزان تأثیر هر یک از عوامل مؤثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در جامعه آماری ایران با رویکرد سیستم معادلات همزمان و بررسی آثار تکانه های وارده بر سرمایه گذاری خارجی بررسی شده است. بنابراین در پی آمد مقدمه ابتدا به تعریف واژگان اختصاصی تحقیق پرداخته و در ادامه پس از معرفی کل عوامل مؤثر

بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی به بیان مبانی نظری علل سرمایه گذاری مستقیم خارجی خواهیم پرداخت و در نهایت پس از شناسایی عوامل اقتصادی مؤثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی و با استفاده از مبانی نظری، به معرفی مدل تحقیق و تصریح و برآورد آن در ایران می پردازیم تا میزان و شدت تأثیر عوامل مهم اقتصادی بر جذب این نوع از سرمایه گذاری را شناسایی کنیم و در انتها با بررسی نقش نظارت و بازرسی در تحقق این نوع از سرمایه گذاری خارجی به ارائه پیشنهاد های سیاستی اقتصادی خود بر اساس نتایج تحقیق پرداخته ایم.

تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی پژوهش

• سرمایه گذاری مستقیم خارجی (FDI): سرمایه گذاری مستقیم خارجی، فرآیندی است که به وسیله آن، کشور میهمان^۱ با هدف کنترل تولید، توزیع و دیگر فعالیت های مربوطه، مالکیت دارایی ها را در کشور میزبان^۲ در بلندمدت به دست می آورد و تفاوت آن با سرمایه گذاری پرتفلیو این است که سرمایه گذاری پرتفلیو برخلاف سرمایه گذاری مستقیم خارجی، کوتاه مدت بوده و شامل فعالیت های اقتصادی نظیر نگهداری اوراق بهاداری مانند اوراق قرضه، سهام خارجی و دارایی های مالی است و شامل فعالیت مدیریتی، اعمال رأی در تصمیم گیری ها یا کنترل صادر کننده اوراق از سوی سرمایه گذار خارجی نمی شود (رضایی، ۱۳۸۹).

ابعاد نظری علل سرمایه گذاری مستقیم خارجی

• نظریه نرخ بازدهی متفاوت^۳

اصلی ترین عاملی که در انتقال سرمایه باید توجه شود بازدهی انتظاری آن است. بر اساس این نظریه اگر در کشور میزبان بازده انتظاری سرمایه بالاتر از کشور میهمان باشد، سرمایه از کشور میهمان خارج و به کشور میزبان روی خواهد آورد.

این نظریه در اواخر دهه ۱۹۵۰ میلادی در جریان افزایش سرمایه گذاری مستقیم آمریکا در اروپا رواج پیدا نمود ولی در دهه ۱۹۶۰ تداوم نیافت علت نیز آن بود که نرخ بازدهی سرمایه در اروپا در دهه مزبور پایین تر از آمریکا شده بود. از ضعف های عمده این نظریه آن بود که قادر نبود در مورد کشورهایی که به طور همزمان شاهد ورود و خروج سرمایه بودند اظهار نظر نماید همچنین توزیع نامتوازن سرمایه گذاری در میان صنایع مختلف با این نظریه تبیین نمی شد^۴.

1Home country

2Host country

3Differential Rates of Return

4Agrawal .J.P.(1981)

• نظریه مناطق پولی^۱

برطبق این نظریه، شرکت‌هایی که کشورشان از پول قوی برخوردار باشند تمایل بیش تری به سرمایه گذاری خارجی دارند در مقابل، احتمال اینکه شرکت‌های خارجی در داخل کشوری با پول قوی سرمایه گذاری کنند کم تر خواهد بود علت اینگونه رفتار به موضوع «ریسک ارزی»^۲ بر می‌گردد چرا که شرکت‌های کشوری که پول قوی دارد بهتر می‌توانند خود را از ریسک ارزی ناشی از نوسانات ارزی مصون دارند. بنابراین می‌توان چنین گفت که پایین بودن ارزش پول همراه با جریان سرمایه گذاری به داخل و بالا بودن ارزش پول همراه با جریان سرمایه گذاری مستقیم به خارج خواهد بود. وضعی که این نظریه دارد عدم تواتاری آن در اظهار نظر در مورد کشورهایی است که ارزش پولی تقریباً یکسانی دارند.

• نظریه نقدینگی^۳

برطبق این نظریه رابطه مثبتی بین جریان‌های نقدی داخلی و مخارج سرمایه گذاری شرکت‌های تابعه شرکت‌های فراملیتی وجود دارد یعنی در صورت داشتن عملکرد بهتر بازارهای مالی یک کشور، امکان جذب سرمایه گذاری خارجی افزایش می‌یابد هر چند که ممکن است شرکت‌های کوچک و بزرگ رفتار متفاوتی داشته باشند (نجاززاده و دیگران، ۱۳۸۴).

• نظریه کوچیما^۴

طی مطالعاتی که کیوشی کوچیما انجام داد، به توضیح الگوهای سرمایه گذاری مستقیم خارجی آمریکا و ژاپن در کشورهای در حال توسعه و پیامد این الگوهای سرمایه گذاری در بسط تجارت بین الملل و رفاه جهانی پرداخت. مطابق با نظریه کوچیما، سرمایه گذاری مستقیم خارجی ابزاری است برای انتقال تکنولوژی، سرمایه و مهارت‌های مدیریتی از کشور میهمان به کشور میزبان.

براساس فرضیه‌ها و عقیده او دو نوع سرمایه گذاری مستقیم خارجی وجود دارد:

۱- سرمایه گذاری مستقیم خارجی با سمت گیری تجاری^۵

۲- سرمایه گذاری مستقیم خارجی ضد سمت گیری تجاری^۶

۱- سرمایه گذاری مستقیم خارجی با سمت گیری تجاری: در صورتی که سرمایه گذاری

1 Currency area

2 Foreign Exchange Risk

3 Liquidity

4 Kojima Hypothesis

5 Trade Oriented

6 Anti-Trade Oriented

مستقیم خارجی باعث افزایش تقاضا برای واردات و افزایش عرضه صادرات شود دارای سمت گیری تجاری است و در صنایعی حادث می شود که کشور میهمان مزیت نسبی به آن صنایع را ندارد که این عامل باعث تسریع تجارت بین دو کشور میهمان و میزبان می شود بنابراین، این نوع سرمایه گذاری مستقیم خارجی منجر به افزایش رفاه می شود.

۲- سرمایه گذاری مستقیم خارجی با ضد سمت گیری تجاری: در صورتی که سرمایه گذاری مستقیم خارجی باعث افزایش تقاضا برای واردات و افزایش صادرات نشود دارای ضد سمت گیری تجاری است و در صنایعی حادث می شود که کشور میهمان دارای مزیت نسبی به آن صنایع است که این عامل باعث تسریع تجارت بین دو کشور میهمان و میزبان نمی شود بنابراین، این نوع سرمایه گذاری مستقیم خارجی منجر به کاهش رفاه می شود (Kojima, 1973).

کوجیما اظهار می دارد که سرمایه گذاری مستقیم ژاپن با سمت گیری تجاری است، دلیلش هم آن است که ژاپنی ها به دلیل نداشتن مزیت نسبی در منابع طبیعی، عمده سرمایه گذاری خود را بر این منابع متمرکز کرده اند که این خود باعث افزایش کالاهای صادراتی و وارداتی می شود. در مقابل آمریکا به دلیل بر خورداری از مزیت های مختلف منابع در اقتصاد خود، در صنایعی اقدام به سرمایه گذاری می کند که قادر باشد واردات را جایگزین کند (Kojima, 1985).

۱. نظریه فرار مالیات

از جمله عوامل مورد نظر سرمایه گذاران در نقل و انتقال سرمایه بین کشورها، مالیات است چرا که سرمایه گذاران بیش تر به درآمد حاصل از سرمایه گذاری بعد از کسر مالیات توجه دارند تا درآمد مطلق، به طوری که چنانچه مالیات بر درآمد در کشوری بالا باشد انتقال سرمایه به آن کشور و سرمایه گذاری در آن حتی در صورت بازدهی بالا، کاهش می یابد. براساس این نظریه سرمایه گذاری خارجی به دلیل فرار از مالیات در کشور میهمان و معافیت های مالیاتی در کشور میزبان انجام می شود (June, 1989). لذا یکی از عامل های تشویق سرمایه گذاری خارجی سیاست مالیاتی در کشور میزبان نظیر معافیت مالیاتی است (ملکی، ۱۳۸۲).

۲. نظریه چرخه تولید

این نظریه در حقیقت توجیه گر فعالیت بنگاه های فراملیتی آمریکا پس از جنگ جهانی دوم بود. فرض اساسی این نظریه این است که کالاهای تولیدی یک بنگاه، تابع یک چرخه حیاتی است بدین گونه که تولید بنگاه در ابتدا به عنوان یک نوع آوری تلقی می شود ولی پس از مدتی در معرض رقابت تولید قرار می گیرد و منجر به تولید کالای استاندارد در آن کشور می شود با افزایش رقابت و بهره برداری، بنگاه ها در مقابل خطر از دست دادن بازار محصول خود، به

1Tax Break Theory

2Produce Cycle

سرمایه گذاری مستقیم خارجی روی آورده و در فراسوی مرزهای آن کشور بازار جدید برای خود ایجاد می کنند (Vernon، 1979).

• نظریه درونی کردن^۱

در این تئوری وجود سرمایه گذاری خارجی، ناشی از جایگزین نمودن نقل و انتقالات درونی توسط بنگاه های اقتصادی به جای نقل و انتقالات بازار، بین بنگاه های اقتصادی است. این موضوع به نوبه خود به عنوان یک راه گریز از نقایص بازارها در مورد نهاد های واسطه ای مطرح می شود (Liza do، 1990).

از طرفی دیگر یک شرکت می تواند دانش فنی و اختراعات خود را به دیگر واحدهای اقتصادی به فروش برساند اما به صلاح این کشور است که از این معامله به صورت بازاری استفاده نکرده بلکه خود در آن کشور سرمایه گذاری کند (Williamson، 1975).

در حقیقت این نظریه تأکید بر این موضوع دارد که در صورت وجود هزینه های معاملاتی بازاری، از نقل و انتقالات درونی استفاده می شود که در صورت محقق شدن، هویت بنگاه از بازار جدا شده و کوشش برای رسیدن با کارایی بنگاه، انگیزه اصلی سرازیر شدن منابع سرمایه ای به بازارهای خارجی است.

• نظریه سازمان صنعتی

هایمر در سال ۱۹۷۶ به این نتیجه رسید که علت وجود شرکت های چند ملیتی به حضور بازارهای ناقص بر می گردد. وی دو نقیصه بازار را مورد توجه قرار داده است: ۱- نقایص ساختاری و ۲- نقایص هزینه معاملاتی؛ نقایص ساختاری به شرکت های چند ملیتی در جهت افزایش قدرت بازاری کمک می کند لذا با ایجاد شرکت های چند ملیتی و توزیع تولید در چند نقطه، صرفه جویی های ناشی از مقیاس، مزایای دانش، شبکه های توزیع، تنوع بخشی به محصول و مزایای اعتباری پدید می آید. از طرف دیگر هزینه معاملاتی برای شرکت های چند ملیتی، جایگزین نمودن بازار داخلی به جای بازار خارجی را سود آور می نماید (رضایی، ۱۳۸۹).

این نظریه توسط گراهام و کرو گمال (۱۹۸۹) برای تبیین رشد سرمایه گذاری مستقیم خارجی در آمریکا به کار رفته است. بر اساس نظریات آنان، دلیل افزایش سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایالات متحده این بود که به دلیل کاهش مزیت نسبی تکنولوژی و مدیریتی شرکت های آمریکایی نسبت به دهه های گذشته، شرکت های خارجی قدرت رقابت در بازار آمریکا را با شرکت های آمریکایی پیدا کرده اند، لذا وارد این کشور شده اند. انتقاد وارده بر این تئوری این است که این نظریه مشخص نمی کند که چرا داشتن بعضی مزایا و قدرت رقابت به شکل سرمایه گذاری

مستقیم خارجی بروز پیدا می کند در حالی که شرکت ها می توانند به طرق مختلف از جمله عرضه و فروش مهارت های فنی تولید به شرکت های داخلی و یا صادرات کالا عمل کنند (ترابی و محمزهاده اصل، ۱۳۸۹).

• نظریه عوامل تولید ارزان قیمت

در کشورهای توسعه یافته، به دلیل مکانیزه بودن فعالیت بنگاه ها و استفاده از صنایع سرمایه بر و قیمت بالای نیروی کار، هزینه تولید نهایی بالا است ولی در کشورهای در حال توسعه به دلیل ارزانی مواد اولیه، نیروی کار و کمبود سرمایه از صنایع کاربر استفاده می شود در نتیجه هزینه تولید نهایی در کشورهای در حال توسعه پایین تر از هزینه تولید نهایی در کشورهای توسعه یافته است (ملکی و نجارزاده، ۱۳۸۲).

جمع بندی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی

به طور کلی این عوامل را می توان به دو دسته کلی تقسیم بندی کرد:

۱- **عوامل اقتصادی:** به دلیل ماهیت موضوع مورد مطالعه، ما در این تحقیق به بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی که با شاخص های کمی اقتصادی قابل بیان بوده و داده های آن ها برای جامعه آماری مورد مطالعه موجود بود پرداخته ایم، که شامل عوامل زیر است:

الف) عوامل ساختاری: شامل زیر ساخت های اقتصادی مانند راه ها، بنادر، سیستم های ارتباطی و نیز عوامل تأثیرگذاری مانند درجه آزادی اقتصادی، گستردگی اندازه بازار کشور، ارزانی نیروی کار و همچنین ثبات اقتصادی کشور میزبان است.

ب) درجه آزادی اقتصاد: سیاست های بسته اقتصادی باعث ایجاد مانعی بزرگ بر سر راه دسترسی به بازارهای مالی و فناوری های نوین جهانی است و کشورهای در حال توسعه با درک این واقعیت دست به اصلاح ساختار و سیاست های خویش جهت تسهیل ارتباطات و تبادلات تجاری زده اند. تجارت کشورهای در حال توسعه با کشورهای پیشرفته به لحاظ فناوری باعث می شود کشورهای در حال توسعه از فواید هزینه های تحقیق و توسعه کشورهای پیشرفته برخوردار شوند یعنی با واردات کالاهای سرمایه ای با دانش فنی پیشرفته و تحقیق بر روی آن ها و بومی کردن آن می توانند سریع تر سطح دانش فنی خود را ارتقا دهند. افزون بر این، افزایش درجه باز بودن اقتصاد از طریق گسترش رقابت بین بنگاه های داخلی و خارجی به بهبود بهره وری بنگاه ها کمک می کند یعنی بنگاه های داخلی انگیزه بیش تری برای ارتقای کارایی

خود برای بقا در بازار خواهند داشت در مطالعات اقتصادی برای تخمین مدل تحقیق معمولاً از تقسیم مجموع ارزش صادرات و واردات به کل GDP برای تعیین شاخص درجه آزادی اقتصاد استفاده می شود (در گاهی، ۱۳۸۵).

ج) اندازه بازار: اقتصاد با مقیاس وسیع انگیزه سودآوری و سرمایه گذاری خارجی را افزایش می دهد چرا که در این صورت موجب بهره‌وری فن آوری و سرمایه گذاری بیش تر می شود. اقتصاد بزرگ تر در حقیقت پشتیبان فعالیت بنگاه‌های اقتصادی است و نویدبخش تنوع سرمایه گذاری برای سرمایه گذاران است که این امر از ریسک سرمایه گذاری نیز خواهد کاست. در بیش تر مطالعات اقتصادی جهت تخمین مدل تحقیق از میزان تولید ناخالص ملی هر کشوری به عنوان شاخص اندازه بازار استفاده می شود (همان منبع).

د) امنیت اقتصادی: ایجاد بسترهای امنیتی سیاسی، اجتماعی و حقوقی لازم که در چارچوب آن سرمایه گذار اطمینان به برگشت اصل و سود سرمایه خود داشته باشد منجر به ایجاد فضای امن اقتصادی خواهد شد و در این صورت نخست: سرمایه گذاران داخلی بازار داخلی را به بازارهای خارجی ترجیح خواهند داد و دوم: بکارگیری سرمایه‌های داخلی در فعالیت‌های داخلی، سیگنالی به سرمایه گذاران خارجی جهت نشان دادن امنیت اقتصادی در کشور میزبان خواهد بود. برعکس فرار سرمایه‌های داخلی نشانی از عدم امنیت اقتصادی برای سرمایه گذاران خارجی است بدین لحاظ می توان از میزان سرمایه گذاری داخلی به عنوان شاخصی از گروه شاخص امنیت اقتصادی استفاده کرد. دلیل انتخاب این متغیر به عنوان شاخص امنیت اقتصادی این است که ابتدا به عنوان متغیر اصلی در مدل‌های رشد کلاسیک محسوب می شود و سپس نرخ سرمایه گذاری داخلی بازتابی از گرایش مردم برای کسب و کار و اعتماد آن‌ها به آینده اقتصاد است. این متغیر همچنین اطلاعاتی از محیط سرمایه گذاری در کشور مقصدارایه می نماید. انتظار بر این است که رابطه مثبتی بین سرمایه گذاری داخلی و جریان سرمایه گذاری خارجی وجود داشته باشد (ترابی و محمدزاده اصل، ۱۳۸۹).

ر) سرمایه انسانی: با پیچیده شدن فرآیند تولید کالاها و خدمات در جهان، وجود نیروی کار غیر ماهر دیگر مزیت به شمار نمی رود لذا کشورهایی در جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی موفق هستند که از نیروی کار آموزش دیده برخوردار باشند. وجود نیروی کار ارزان قیمت و نیز نیروی کار آموزش دیده به عنوان محرکی جهت جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی عمل می کند چرا که ارزانی نیروی کار هزینه‌های تولید را کاهش می دهد و نیروی کار آموزش دیده زمینه بکارگیری و انتقال فناوری نوین را فراهم می آورد بدین خاطر کشورهای در حال توسعه در راستای جذب این نوع از سرمایه گذاری، به بهبود زیرساخت‌های آموزشی و تأکید ویژه بر

گسترش دانش و تربیت و آموزش نیروی کار همت گمارده‌اند.

ز) عوامل سیاستگذاری: شامل سیاست های پولی، مالی و ارزی در جهت ایجاد ثبات اقتصادی از طریق کنترل تورم و نرخ ارز و نیز کاهش میزان ریسک سرمایه گذاری است. آشفتگی بازار داخلی و برهم خوردن تعادل اقتصادی و نوسان متغیرهای کلان اقتصادی از جمله شاخص قیمت منجر به بی ثباتی اقتصاد داخلی خواهد شد و سرمایه گذار خارجی در پیش بینی سود و زیان سرمایه گذاری خود دچار سردرگمی شده و در میزان سرمایه گذاری خویش مردد خواهد بود پس ثبات اقتصادی لازمه جذب سرمایه گذار خارجی خواهد بود. یکی از متغیرهایی که می توان به عنوان شاخص ثبات اقتصادی استفاده کرد نرخ تورم در هر کشور است چرا که ثبات تقریبی قیمت ها، فضای با ثباتی را برای پیش بینی سود حاصل از سرمایه گذاری به وجود خواهد آورد (درگاهی، ۱۳۸۵).

۲- عوامل غیر اقتصادی: این عوامل به سه دسته عوامل طبیعی، سیاسی و حمایتی تقسیم می شوند که عوامل طبیعی شامل دو عامل منابع طبیعی (مانند منابع معدنی و منابع اولیه تولید) و موقعیت جغرافیایی (مانند دسترسی به گذرگاه های تجاری) می باشد، عوامل سیاسی نیز نشان دهنده تعاملات سیاسی بین کشورهای میهمان و میزبان سرمایه گذار مستقیم است و عوامل حمایتی و تشویقی نیز در حقیقت بیانگر نحوه اعطای حمایت های خاص و امتیازاتی است که به سرمایه گذاران خارجی داده می شود (بهکیش، محمد مهدی، ۱۳۸۶).

از آنجایی که داده های مربوط به سرمایه انسانی در دوره مورد نظر ما به طور کامل موجود نبود لذا از بین عوامل اقتصادی مؤثر بر جذب سرمایه گذاری خارجی در ایران به اثر متقابل سه عامل درجه باز بودن اقتصاد، ثبات اقتصادی و اندازه بازار بر جذب سرمایه گذاری خارجی در ایران می پردازیم.

مدل تحقیق:

این قسمت از تحقیق، به تخمین و تجزیه و تحلیل مدل تحقیق و نیز به بررسی فرضیه های تحقیق در قالب الگوی خود رگرسیون برداری (VAR) با استفاده از نرم افزار E views می پردازد. این مدل توسط سیمز (۱۹۸۰) مطرح گردید. برخلاف مدل های همزمان در مدل های خود رگرسیون برداری طبقه بندی متغیرها به درون زا و برون زا مجاز نیست. این مدل ها عموماً تحت عنوان مدل های غیر تئوریک مطرح می شود چرا که در استفاده از آن ها حتماً نباید به مبانی تئوریک متغیرها توجه نمود. در حالی که با ورود مباحث هم جمعی یوهانس، این ایراد نیز مرتفع شد. این مدل ها در اکثر مواقع جهت پیش بینی مورد استفاده قرار می گیرند. یک مدل خود رگرسیون برداری مدلی است که

در آن هر متغیر بر روی مقادیر با وقفه خودش و مقادیر با وقفه کلیه متغیرهای مدل رگرس می شود. مدل های VAR در واقع همان معادلات فرم خلاصه شده در بحث سیستم معادلات هم زمان هستند. در حالی که شاید بزرگترین مسئله در روش خودرگرسیون برداری انتخاب طول وقفه مناسب باشد. بنابر این بعد از آزمون پایایی متغیرهای مدل اصلی، با روش دیکی فولر تعمیم یافته از طریق آزمون های آکائیک و شوارتز و ... وقفه بهینه مدل تعیین خواهد شد و سپس مدل به روش خود رگرسیون برداری برآورد خواهد شد از آنجایی که تعبیر و تفسیر ضرایب تکی در مدل های تخمینی غالباً دشوارتر است، در عمل غالباً توابع عکس العمل (توابع ضربه-پاسخ) اثر یک انحراف معیار تکانه متغیر را روی متغیرهای دیگر بررسی می کنیم و سرانجام از طریق تجزیه واریانس به بررسی اثر شوک ها بر تک تک متغیرهای مدل خواهیم پرداخت.

داده های مورد استفاده در مدل*

با توجه به مبانی نظری ارایه شده، منجمله نظریه های اندازه بازار نرخ بازدهی متفاوت و عوامل تولید ارزان قیمت و نیز مطالعات صورت گرفته قبلی در جوامع آماری گوناگون و همچنین مطالب عنوان شده در بخش عوامل مؤثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی، این عامل را تابعی از عوامل: ثبات اقتصادی، درجه باز بودن اقتصاد و اندازه بازار در نظر گرفته، می خواهیم میزان و جهت اثر هر یک از عوامل فوق را بر جذب سرمایه گذاری خارجی در ایران پیدا کنیم بدین منظور ابتدا مدل اولیه تحقیق را معرفی کرده و پس از برآورد و تصریح مدل اولیه، به برآورد مدل نهایی تحقیق می پردازیم.

معادله (۱)

$$Fdi = f(\text{inflation, gazadi, ggdp})$$

که در این معادله:

fdii: سرمایه گذاری مستقیم خارجی

Inflation: تورم بعنوان شاخص ثبات اقتصادی

Azadi: شاخصی است که نشان دهنده درجه باز بودن اقتصاد است و از تقسیم مجموع ارزش

صادرات و واردات به کل gdp به دست می آید

gdp: تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۲۰۰۰ بر اساس دلار آمریکا به عنوان شاخص اندازه بازار

پیشوند: نشانگر رشد متغیر مورد نظر است

متغیرهای مورد استفاده در این تحقیق همگی از بانک جهانی^۱ استخراج شده است.

آزمون ایستایی دیکی فولر تعمیم یافته^۱

بر اساس آزمون ایستایی دیکی فولر که توسط نرم افزار E Views انجام گرفت مشخص شد که همه متغیرهای مورد استفاده در مدل، شامل نرخ رشد سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی، نرخ تورم و نرخ رشد درجه آزادی، در سطح ایستا هستند.

بنابراین بر اساس دو فرضیه $H_0: \delta = 0$ ؛ یعنی:

نایستا است اگر $t_{\delta} > \tau$ $H_0: \delta = 0$

ایستا است اگر $t_{\delta} < \tau$ $H_0: \delta < 0$

فرض $H_0: \delta = 0$ رد می شود.

نتایج به دست آمده از آزمون ایستایی توسط نرم افزار E Views به شرح زیر می باشد:

جدول ۱: نتایج آزمون ریشه واحد

نتیجه	مقدار بحرانی مک کینون ۹۵ درصد	آماره ADF	بدون عرض از مبدا و روند	با عرض از مبدا و روند	با عرض از مبدا	متغیر
پایا	-۳/۵۵	-۵/۴۸		*		Gfdii
پایا	-۲/۹۴	-۴/۰۶			*	Ggdp
پایا	-۳/۵۳	-۳/۹۲		*		inflation
پایا	-۳/۵۴	-۴/۸۰		*		Gazadi

منبع: محاسبات محقق

با توجه به جدول (۱) چون مقدار آماره ADF کم تر از مقادیر بحرانی در سطح ۹۵٪ جدول است فرض $H_0: \delta = 0$ رد می شود بنابراین کلیه متغیرها ایستا هستند.

• تعیین وقفه بهینه الگو:

به منظور برآورد مدل خودرگرسیون برداری تعیین وقفه بهینه الزامی است بدین منظور از معیار اطلاعات آکائیک (AIC) استفاده شده است. به ازای وقفه های مختلف معیار اطلاعات آکائیک (AIC) و معیار شوارتز (SC) به دست آمده در زیر آورده شده است.

جدول ۲: تعیین وقفه بهینه مدل

وقفه مورد نظر	LR	AIC	Sc
0	NA	-۵/۳۷*	*-۵/۱۹
1	۲۳/۷۲	-۵/۲۶	-۴/۳۲
2	۲۷/۱۶*	*-۵/۴۸	-۳/۸۰

منبع: محاسبات محقق

بنابراین مشاهده می شود که به ازای وقفه ۲ معیار آکائیک کم ترین مقدار را دارا می باشد. می توان نتیجه گرفت، طول وقفه بهینه ۲ می باشد.

• آزمون علیت گرانجر ۱:

به منظور بررسی علیت دو طرفه بین رشد سرمایه گذاری خارجی و متغیرهای مربوطه از آزمون علیت گرانجر استفاده شده است. برخی از نتایج حاصل از این آزمون به شرح زیر است.

جدول ۳: نتایج آزمون علیت گرانجر

فرضیه صفر	Chi-sq	Probability
تورم عامل علی رشد سرمایه گذاری خارجی نیست.	۰/۴۰۸	۰/۰۱۵
رشد سرمایه گذاری خارجی عامل علی تورم نیست.	۰/۱۶۲	۰/۹۲۱
رشد درجه آزادی عامل علی رشد سرمایه گذاری خارجی نیست.	۰/۲۸۹	۰/۰۴۵
رشد سرمایه گذاری خارجی عامل علی رشد درجه آزادی نیست.	۴/۵۶۹	۰/۱۰۱
رشد تولید ناخالص داخلی عامل علی رشد سرمایه گذاری خارجی نیست.	۰/۳۶۴	۰/۰۳۳
رشد سرمایه گذاری خارجی عامل علی رشد تولید ناخالص داخلی نیست.	۲/۶۰۲	۰/۰۴۲
رشد تولید ناخالص داخلی عامل علی تورم نیست.	۷/۳۴	۰/۰۲۵
رشد درجه آزادی عامل علی رشد تولید ناخالص داخلی در ایران نیست.	۷/۵۵	۰/۰۲۲

منبع: محاسبات محقق

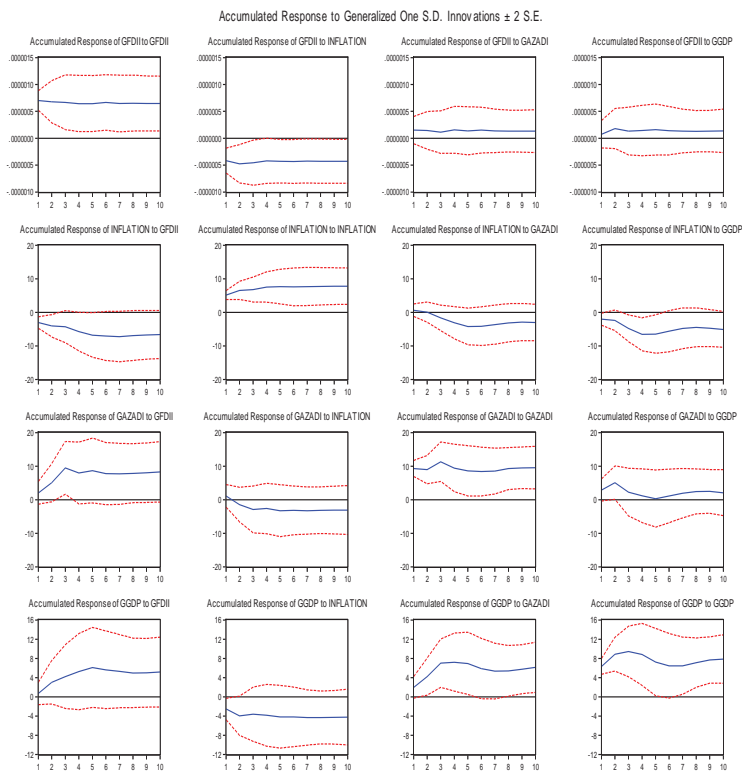
مقادیر آماره کای دو محاسبه شده در سطح کم تر از ۵ درصد دارای اهمیت آماری هستند و در این حالت فرضیه صفر رد شده و فرضیه مقابل مورد پذیرش قرار می گیرد. در نتیجه بر اساس آزمون علیت گرانجر (جدول شماره (۳)) رابطه یک طرفه ای از سمت دو متغیر تورم (به عنوان شاخصی برای ثبات اقتصادی) و رشد درجه آزادی (رشد درجه باز بودن اقتصاد) به سمت رشد سرمایه گذاری خارجی در ایران مشاهده می شود یعنی رشد این دو متغیر رشد سرمایه گذاری خارجی در ایران را متأثر می کند. ولی رشد سرمایه گذاری خارجی بر رشد دو متغیر مذکور تأثیر گذار نمی باشد^۱. همچنین رابطه دو طرفه ای بین رشد تولید ناخالص داخلی (به عنوان شاخصی برای اندازه اقتصاد) و رشد سرمایه گذاری خارجی در ایران وجود دارد بدان معنا که این دو متغیر بر همدیگر اثر متقابلی دارند. جهت تحلیل جامع تر همان گونه که از جدول (۳) ملاحظه می شود رشد درجه آزادی، رشد اقتصادی در ایران را متأثر می کند.

• توابع عکس العمل آتی الگو^۲:

تابع عکس العمل آتی، عکس العمل یک متغیر درونزا را نسبت به تغییر یکی از جملات اخلاص یا تحریک در طول زمان نشان می دهد. بنابراین تجزیه و تحلیل واکنش به ضربه و یا عکس العمل آتی به عنوان ابزاری در راستای بررسی تأثیرات متقابل میان متغیرهای الگو بکار می روند. سیمز (۱۹۹۰) به منظور تحلیل مناسب تر و جامع تر اثر شوک های سیاستی پیش بینی نشده بر متغیرهای کلان، استفاده از توابع عکس العمل تحریک و تجزیه واریانس را پیشنهاد نمود. این ابزار از مدل خود رگرسیون برداری به صورت نمایش میانگین متحرک به دست می آید. توابع عکس العمل آتی ابزار مفیدی برای تحلیل رفتار پویای متغیرهای مدل هنگام وقوع شوک های غیر قابل پیش بینی در دیگر متغیرهای مدل می باشد. این توانایی به این دلیل است که این توابع، عکس العمل همه متغیرهای موجود در سیستم را در اثر شوکی به اندازه های مختلف در یکی از متغیرها نشان می دهد. بنابراین از این ابزار می توان برای تجزیه و تحلیل اثر شوک های ساختاری بر متغیرهای هدف استفاده نمود.

۱ البته در بعضی از مطالعات صورت گرفته تأثیر گذاری رشد سرمایه گذاری خارجی بر تورم در ایران به اثبات رسیده است. در این تحقیق با توجه به ورود تولید ناخالص داخلی در مدل تأثیر گذاری سرمایه گذاری خارجی بر تورم با واسطه است چرا که همان گونه که از جدول (۳) ملاحظه می شود رشد سرمایه گذاری خارجی، رشد تولید در ایران را متأثر می سازد و رشد تولید نیز تورم در ایران را متأثر می سازد بنابر این تأثیر رشد سرمایه گذاری خارجی بر رشد تورم در ایران با واسطه و از طریق رشد اقتصادی می باشد. از نمودار شماره (۳) این مطالعه نیز مشاهده می شود که اثر یک شوک مثبت از طرف رشد سرمایه گذاری خارجی بر رشد اقتصادی در ایران مثبت می باشد و اثر یک شوک مثبت در رشد اقتصادی نیز بر تورم در ایران منفی و معنا دار است بدان معنا که افزایش سرمایه گذاری خارجی در ایران باعث افزایش تولید ناخالص داخلی و فراوانی کالا در کشور شده و این امر موجب کاهش قیمت ها و در نتیجه کاهش تورم در کشور می شود.

نمودار شماره ۳: نمودار توابع عکس العمل آنی

منبع: محاسبات محقق

اثر شوک مثبت از طرف تورم (بی ثباتی اقتصادی) بر رشد سرمایه گذاری خارجی در ایران منفی است.
(response of gfdi to inflation)

اثر شوک مثبت از طرف رشد درجه آزادی بر رشد سرمایه گذاری خارجی در ایران مثبت است.
(response of gfdi to gazadi)

اثر یک شوک مثبت از طرف رشد اقتصادی (اندازه اقتصاد) بر رشد سرمایه گذاری خارجی در ایران مثبت است.
(response of gfdi to ggdp)

اثر یک شوک مثبت از طرف تورم بر رشد اقتصادی در ایران منفی است.

(response of ggdp to inflation)

اثر یک شوک مثبت از طرف رشد درجه آزادی بر رشد اقتصادی در ایران مثبت است.

(response of ggdp to gazadi)

اثر یک شوک مثبت از طرف رشد سرمایه گذاری خارجی بر رشد اقتصادی در ایران مثبت است.

(response of ggdp to gfdii)

اثر یک شوک مثبت از طرف رشد تولید ناخالص داخلی یا همان رشد اقتصادی بر تورم در ایران

منفی است.

(response of inflation to ggdp)

نقش نظارت و بازرسی در جذب سرمایه گذاری خارجی در ایران

نظارت و کنترل یکی از وظایف اصلی مدیریت محسوب می گردد، به طوری که بدون توجه به این جزء سایر اجزاء مدیریت شامل برنامه ریزی، سازماندهی و هدایت نیز ناقص بوده و تضمینی برای انجام درست آن وجود ندارد. سازمانی که مورد بازرسی قرار نگیرد روز به روز به ضعف و نابودی می رود و اثربخشی آن مورد سؤال قرار می گیرد، بالعکس، سازمانی که اصول بازرسی بر آن اعمال شود حتی اگر آن نارسایی ها وجود داشته باشد وجود بازرسی منظم آن ضعف را برطرف خواهد نمود. همچنین دستگاه های حکومت اگر خود را به پاسخگویی موظف ندانند، اثرات نامطلوبی بر جامعه از خود بر جای خواهند گذاشت و در مسیر عدم مشارکت و خودرأیی خواهند افتاد و ارباب رجوع را صرفاً موظف به اطاعت می دانند همان طوری که بیان شد صرف نظر از این موضوع که جذب سرمایه گذاری خارجی یک موضوع کلان بوده و نیازمند همیاری و همکاری دستگاه های مختلف دیگر نیز می باشد سازمان سرمایه گذاری و کمک های فنی ایران نیز به منظور ایفای این نقش تشکیل شده است. در سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی نیز بر جذب این نوع سرمایه تأکید مکرر شده است و اقدامات متعددی برای تدوین قوانین و مقررات تسهیل کننده جذب این نوع سرمایه صورت گرفته است در حالی که بدون نظارت بر اجرای صحیح این قوانین و مقررات این امر تحقق نخواهد یافت برای مثال طبق بند (۱) ماده ۲۸ قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی یکی از منابع مالی و شرایط تامین مالی مورد نیاز برای اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جذب سالانه حداقل ده میلیارد (۱۰،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰) دلار خط اعتباری جهت تأمین مالی سرمایه گذاری های

بخش غیردولتی از خارج از کشور توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می باشد این در حالی است که در صورت عدم نظارت بر اجرای این قانون دستگاه مکلف ممکن است در اجرای وظایف قانونی خود کوتاهی نماید و این امر بخش خصوصی و تولید کشور را با مشکل مواجه نماید و لذا اینجا است که نقش کلیدی سازمان بازرسی حتی در تأثیر گذاری بر متغیر های کلان اقتصادی مطرح می شود. همچنین از جمله اهداف و وظایف سازمان سرمایه گذاری و کمک های فنی ایران می توان به موارد زیر اشاره کرد.

الف) اهداف:

تمرکز و تنظیم و انجام امور مربوط به سرمایه گذاری های خارج در ایران و سرمایه گذاری های ایران در خارج و اعطاء وام و اعتبار به دولت ها و موسسات خارجی و بین المللی و کمک های اقتصادی و فنی و همچنین اخذ هر گونه وام و اعتبار از خارج.

ب) وظایف اساسی:

- ۱- انجام امور مربوط به جلب و حمایت سرمایه های خارجی و تعیین حداکثر مشارکت خارجی در رشته های مختلف سرمایه گذاری در ایران.
- ۲- انجام امور مربوط به سرمایه گذاری های ایران در خارج و خرید و فروش و تبدیل اوراق بهادار و عقد قراردادهای لازم.
- ۳- انجام امور مربوط به کمک های اقتصادی و اعطاء وام و اعتبار به دولت ها و مؤسسه های خارجی و بین المللی.
- ۴- انجام امور مربوط به اخذ وام و اعتبار از خارج.
- ۵- وصول اقساط اصل وام ها و اعتبارات و بهره و کارمزد و سایر وجوه مربوط به وام ها و اعتبارات پرداخت شده به دولت ها و مؤسسه های خارجی و بین المللی.
- ۶- بازپرداخت اصل وام ها و اعتبارات و پرداخت بهره و کارمزد و سایر هزینه های مربوط به وام ها و اعتبارات دریافتی دولت از خارج.
- ۷- تنظیم و مراقبت در اجرای برنامه کمک های فنی ایران به خارج با همکاری سازمان های مربوط.
- ۸- مشارکت و همکاری با مؤسسه های مالی بین المللی در مورد اعطاء وام و اعتبار به دولت ها و مؤسسه های خارجی.
- ۹- مراقبت در حسن اجرای قراردادهای منعقد مربوط به اعطاء وام و اعتبار و کمک های اقتصادی و فنی و سرمایه گذاری.
- ۱۰- مراقبت در حسن اجرای قراردادهای منعقد مربوط به اخذ وام و اعتبار از طرف دولت.

وظایف فوق بر اساس قوانین و مقررات جذب سرمایه گذاری خارجی تدوین شده اند. از آنجایی که قوانین بدون نظارت و بازرسی از عملکرد دستگاه های مکلف، اثر بخشی خود را نخواهند داشت اینجا است که نقش کلیدی سازمان بازرسی مطرح می شود. طبق تبصره ماده (۱) قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور، نظارت و بازرسی از نظر این قانون عبارت است از مجموعه فعالیت های مستمر و منظم و هدف دار به منظور جمع آوری اطلاعات لازم درباره مراحل قبل، حین و بعد از اقدامات دستگاه های مشمول ماده (۲) این قانون، تجزیه و تحلیل آن ها، تطبیق عملکرد دستگاه با اهداف و تکالیف قانونی و ارائه پیشنهادهای مناسب در جهت حسن جریان امور. بنابر این نظارت بر این امر و ارائه راهکار های مناسب برای حسن جریان امور نقش کلیدی سازمان را در این زمینه مشخص می کند.

همچنین کنترل عوامل اقتصادی مؤثر بر جذب این نوع از سرمایه گذاری نیز توسط دستگاه های مشمول قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور صورت می گیرد و نظارت بر اجرای صحیح قوانین مربوطه و ارائه پیشنهادات سازنده می تواند به ثبات اقتصادی کشور کمک نماید.

نتیجه گیری

نظر به این که سرمایه گذاری مستقیم خارجی اثرات مثبتی مانند کسب دارایی، انتقال فناوری و تکنولوژی، معرفی فرآیندهای جدید تولید، تقویت توان مدیریتی، آموزش کارکنان و دسترسی به بازارهای خارجی و بطور کلی اثر مثبتی در روند توسعه کشورها دارد و برنامه ریزی برای جذب آن در سال های اخیر مورد توجه دولت ها قرار گرفته است در این تحقیق در صدد برآمدیم تا اثر عوامل اقتصادی مؤثر بر جذب آن در کشور ایران را شناسایی و با استفاده از روش اقتصادسنجی سیستم معادلات هم زمان برآورد نماییم که نتایج تخمین مدل، حاکی از آن است که برخلاف برخی از نظریات، تورم اثر معنا دار و سوء بر رشد سرمایه گذاری خارجی در ایران دارد چرا که آشفته گی بازار داخلی و برهم خوردن تعادل های اقتصادی و نوسان متغیرهای کلان اقتصادی از جمله تورم در ایران، منجر به بی ثباتی اقتصاد داخلی می شود و سرمایه گذار خارجی در پیش بینی سود و زیان سرمایه گذاری خود دچار سردرگمی شده و در میزان سرمایه گذاری خویش مردد می گردد. پس ثبات اقتصادی لازمه جذب سرمایه گذار خارجی است. همچنین رشد درجه آزادی (درجه باز بودن اقتصاد) اثر مثبت و معنا داری بر رشد سرمایه گذاری خارجی در ایران دارد دلایل این تاثیر مثبت را می توان اثر سرریز تحقیق و توسعه خارجی به شکل انتقال فناوری از طریق واردات کالاهای سرمایه ای با تکنولوژی پیشرفته به کشور دانست. افزون بر این،

افزایش درجه بازبودن اقتصاد از طریق گسترش رقابت بین بنگاه‌های داخلی و خارجی به بهبود بهره‌وری بنگاه‌ها کمک می‌کند، یعنی بنگاه‌های داخلی انگیزه بیش تری برای ارتقای کارایی خود برای بقا در بازار خواهند داشت. رشد اندازه اقتصاد (رشد اقتصادی) ایران نیز رشد سرمایه گذاری خارجی در ایران را افزایش می‌دهد در واقع رشد اقتصادی بالای کشور، چراغ سبزی برای سرمایه گذار خارجی است و بیان‌کننده سودآوری سرمایه گذاری در کشور می‌باشد و این خود باعث جذب سرمایه گذار خارجی می‌شود. همچنین رشد سرمایه گذاری خارجی اثر مثبت و معناداری بر رشد اقتصادی در ایران دارد و اثر رشد اقتصادی نیز بر تورم در ایران منفی و معنادار است، بدان معنا که افزایش سرمایه گذاری خارجی در ایران باعث افزایش تولید ناخالص داخلی و فراوانی کالا در کشور شده و این امر موجب کاهش قیمت‌ها و در نتیجه تورم در کشور می‌شود. برای ایجاد رشد اقتصادی و و شتاب بخشیدن به آن و نیز جذب سرمایه گذاری خارجی در ایران تلاش‌هایی از قبیل تدوین قوانین و مقررات و تأسیس سازمان‌هایی از قبیل سازمان سرمایه گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران صورت گرفته است که بر اساس قوانین مربوطه مکلف به اجرای وظایف فوق می‌باشند و بدون اجرای این قوانین دست‌یابی به اهداف سیاست‌های کلی اصل ۴۴ در جذب سرمایه گذاری خارجی و شتاب بخشیدن به رشد تولید امکان‌پذیر نمی‌باشد و نظارت بر اجرای آن‌ها از وظایف کلیدی سازمان بازرسی کل کشور می‌باشد بنابراین پیشنهاد می‌شود دولت از اجرای سیاست‌های پولی و مالی‌ای که اثر قابل توجه‌ای بر تورم در ایران داشته باشد خودداری نماید تا ضمن کمک به جذب سرمایه گذاری خارجی و در نتیجه گسترش تولید از طریق فوق‌و در نتیجه کاهش بیکاری که یکی از مشکلات کلان اقتصادی و اجتماعی کشور است به ثبات اقتصادی در ایران نیز کمک کند. همچنین پیشنهاد می‌شود دولت شرایط مساعد برای تجارت با کشورهای دیگر را فراهم نماید تا ضمن زمینه‌سازی برای ورود تکنولوژی خارجی به کشور، به بومی‌سازی آن نیز کمک شود. در ضمن پیشنهاد می‌شود با توجه به اهمیت جذب این نوع سرمایه گذاری و نقش کلیدی سازمان بازرسی در نظارت بر اجرای قوانین و مقررات مربوط به آن، آن سازمان با تشکیل پرونده‌های مستمر به خصوص در زمینه نظارت بر اجرای قوانین مربوط به تسهیل فرآیند ورود سرمایه به کشور و شتاب بخشیدن به رشد اقتصادی و ثبات آن که طبق یافته‌های این تحقیق نقش کلیدی در جذب این نوع از سرمایه دارند و نیز آرایه پیشنهاد‌های اثر بخش به جذب این نوع از سرمایه در کشور کمک کند.

Null Hypothesis: GFDII has a unit root				
Exogenous: Constant, Linear Trend				
Lag Length: 0 (Automatic based on SIC, MAXLAG=8)				
			t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic			-5.484994	0.0005
Test critical values:	1% level		-4.262735	
	5% level		-3.552973	
	10% level		-3.209642	
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.				
Augmented Dickey-Fuller Test Equation				
Dependent Variable: D(GFDII)				
Method: Least Squares				
Date: 01/09/13 Time: 19:04				
Sample (adjusted): 1972 2008				
Included observations: 33 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
GFDII(-1)	-1.060793	0.193399	-5.484994	0.0000
C	6.24E-08	2.18E-07	0.286266	0.7766
@TREND(1970)	4.87E-09	9.58E-09	0.508358	0.6149
R-squared	0.501484	Mean dependent var		2.60E-08
Adjusted R-squared	0.468250	S.D. dependent var		8.50E-07
S.E. of regression	6.19E-07	Akaike info criterion		-25.66442
Sum squared resid	1.15E-11	Schwarz criterion		-25.52837
Log likelihood	426.4629	Hannan-Quinn criter.		-25.61865
F-statistic	15.08932	Durbin-Watson stat		1.825126
Prob(F-statistic)	0.000029			
Null Hypothesis: GGDP has a unit root				
Exogenous: Constant				

Lag Length: 2 (Automatic based on SIC, MAXLAG=9)				
			t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic			-4.065321	0.0033
Test critical values:	1% level		-3.632900	
	5% level		-2.948404	
	10% level		-2.612874	
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.				
Augmented Dickey-Fuller Test Equation				
Dependent Variable: D(GGDP)				
Method: Least Squares				
Date: 01/09/13 Time: 19:13				
Sample (adjusted): 1974 2008				
Included observations: 35 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
GGDP(-1)	-0.826237	0.203240	-4.065321	0.0003
D(GGDP(-1))	0.282100	0.177646	1.587985	0.1224
D(GGDP(-2))	0.283044	0.163744	1.728572	0.0938
C	2.694080	1.256069	2.144851	0.0399
R-squared	0.363643	Mean dependent var		-0.092389
Adjusted R-squared	0.302060	S.D. dependent var		7.391829
S.E. of regression	6.175342	Akaike info criterion		6.586216
Sum squared resid	1182.180	Schwarz criterion		6.763970
Log likelihood	-111.2588	Hannan-Quinn criter.		6.647577
F-statistic	5.904926	Durbin-Watson stat		1.924635
Prob(F-statistic)	0.002613			

Null Hypothesis: INFLATION has a unit root				
Exogenous: Constant, Linear Trend				
Lag Length: 1 (Automatic based on SIC, MAXLAG=9)				
			t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic			-3.921653	0.0209
Test critical values:	1% level		-4.226815	
	5% level		-3.536601	
	10% level		-3.200320	
*Mackinnon (1996) one-sided p-values.				
Augmented Dickey-Fuller Test Equation				
Dependent Variable: D(INFLATION)				
Method: Least Squares				
Date: 01/09/13 Time: 19:20				
Sample (adjusted): 1972 2008				
Included observations: 37 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
INFLATION(-1)	-0.642181	0.163753	-3.921653	0.0004
D(INFLATION(-1))	0.252335	0.165153	1.527887	0.1361
C	9.860912	3.419460	2.883763	0.0069
@TREND(1970)	0.101112	0.120206	0.841158	0.4063
R-squared	0.320597	Mean dependent var		0.577150
Adjusted R-squared	0.258833	S.D. dependent var		8.665332
S.E. of regression	7.460075	Akaike info criterion		6.958814
Sum squared resid	1836.540	Schwarz criterion		7.132967
Log likelihood	-124.7381	Hannan-Quinn criter.		7.020211
F-statistic	5.190688	Durbin-Watson stat		1.888779
Prob(F-statistic)	0.004767			

Null Hypothesis: GAZADI has a unit root				
Exogenous: Constant, Linear Trend				
Lag Length: 0 (Automatic based on SIC, MAXLAG=9)				
			t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic			-4.806419	0.0023
Test critical values:	1% level		-4.234972	
	5% level		-3.540328	
	10% level		-3.202445	
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.				
Augmented Dickey-Fuller Test Equation				
Dependent Variable: D(GAZADI)				
Method: Least Squares				
Date: 01/09/13 Time: 19:22				
Sample (adjusted): 1972 2007				
Included observations: 36 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
GAZADI(-1)	-0.821274	0.170870	-4.806419	0.0000
C	-1.591575	4.172007	-0.381489	0.7053
@TREND(1970)	0.043352	0.188629	0.229826	0.8196
R-squared	0.411815	Mean dependent var		-0.219908
Adjusted R-squared	0.376167	S.D. dependent var		14.87597
S.E. of regression	11.74950	Akaike info criterion		7.845154
Sum squared resid	4555.677	Schwarz criterion		7.977114
Log likelihood	-138.2128	Hannan-Quinn criter.		7.891212
F-statistic	11.55238	Durbin-Watson stat		2.062569
Prob(F-statistic)	0.000157			

VAR Lag Order Selection Criteria

Endogenous variables: GFDII INFLATION GAZADI GGDP

Exogenous variables: C

Date: 01/09/13 Time: 19:30

Sample: 1970 2008

Included observations: 30

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	84.67809	NA	5.42e-08	-5.378539	-5.191713*	-5.318772*
1	98.91536	23.72879	6.18e-08	-5.261024	-4.326892	-4.962187
2	118.3212	27.16820*	5.24e-08*	-5.488081*	-3.806644	-4.950175

* indicates lag order selected by the criterion

LR: sequential modified LR test statistic (each test at 5% level)

FPE: Final prediction error

AIC: Akaike information criterion

SC: Schwarz information criterion

HQ: Hannan-Quinn information criterion

VAR Granger Causality/Block Exogeneity Wald Tests

Date: 01/09/13 Time: 19:51

Sample: 1970 2008

Included observations: 30

Dependent variable: GFDII

Excluded	Chi-sq	df	Prob.
INFLATION	0.408025	2	0.0155
GAZADI	0.289763	2	0.0451
GGDP	0.364767	2	0.0333
All	1.189767	6	0.0474

Dependent variable: INFLATION

Excluded	Chi-sq	df	Prob
GFDII	0.162644	2	0.9219
GAZADI	2.570660	2	0.2766
GGDP	7.343437	2	0.0254
All	12.30618	6	0.0555

Dependent variable: GAZADI

Excluded	Chi-sq	df	Prob.
GFDII	4.569231	2	0.1018
INFLATION	4.274425	2	0.1180
GGDP	11.44575	2	0.0033
All	18.00962	6	0.0062

Dependent variable: GGDP

Excluded	Chi-sq	df	Prob.
GFDII	2.602738	2	0.0422
INFLATION	1.406784	2	0.0449
GAZADI	7.553326	2	0.0229
All	10.62293	6	0.1008

منابع و مأخذ

- تودارو، مایکل. توسعه اقتصادی در جهان اسلام، ترجمه: فرجادی، غلامعلی، تهران، نشر کوهرسار، ۱۳۸۷.
- برانسون، ویلیام اچ. تئوری و سیاستهای اقتصاد کلان، ترجمه: عباس شاکری، تهران، نشر نی، ۱۳۷۶.
- بهکیش، محمد مهدی. اقتصاد ایران در بستر جهانی شدن، نشر نی، ۱۳۸۶.
- بی اسنودان، اچ و یجو پی وینار کوویچ. راهنمای نوین اقتصاد کلان، ترجمه: منصور خلیلی عراقی، علی سوری، تهران، انتشارات برادران، ۱۳۸۷.
- در گاهی، حسن. عوامل مؤثر بر توسعه سرمایه گذاری مستقیم خارجی درس هایی برای اقتصاد ایران، فصلنامه علمی پژوهشی شریف، شماره ۳۸، (۱۳۸۵: ۷۳-۵۷).
- رومر، دیوید. اقتصاد کلان پیشرفته، ترجمه: مهدی تقوی، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، جلد اول، ۱۳۸۳.
- رضایی، مهدی. عوامل مؤثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در صنایع ایران، تهران، موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۸۸.
- فرجادی، غلامعلی. درآمدی بر نظریه های رشد و توسعه اقتصادی، تهران، نشر البرز، ۱۳۷۰.
- گجراتی، دامودار. مبانی اقتصادسنجی، حمید ابریشمی، جلد (۱) و (۲)، تهران، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۳.
- گوگرد چیان، احمد. طیبی، سید کمیل. بررسی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در صنایع پتروشیمی ایران به روش داده های تابلویی، فصلنامه پژوهشهای اقتصادی، سال هشتم، شماره ۲۶، (۱۳۸۵: ۲۰۳-۱۸۱).
- مایر، م، جerald. از اقتصاد کلاسیک تا اقتصاد توسعه، ترجمه: غلامرضا آزاد ارمکی، تهران، نشر میترا، ۱۳۷۵.

Constantina , Kottaridi , Thansis ,Stengos,(2010), Foreign Direct Investment , Human Capital and Non- linearities in Economic Growth, Journal of Macroeconomics 32(2010)858-871

Christiansen, Hans and et al, 2003, Incentive –Based Competition for Forigen Direct Investment , The case of Brazil , OECD Secretariat .

Durham, K.B., (2004), Absorptive Capacity and The Effects of Foreign Direct Investment and Foreign Portfolio Investment on Economics Growth, *European Economics Review* 48, 285-306.

Ericsson, Johan, Irlandost, Manuchehr, (2001), on the causality between Foreign Direct Investment and Output: A Comparative study, *The International Trade Journal*, Volume xv, no.1.

J. June . 1989, Tax Policy and International Direct Investment, Working Paper No.3048, Cambridge: National Bureau of Economic Research .

International Monetary Fund, Foreign Direct Investment, w p/90/63

Kathuria, V., (2001), Foreign Firms, Technology Transfer and Knowledge Spillovers to Indian Manufacturing Firms: A stochastic frontier analysis. *Applied Economics* 33, 625-642.

Kojima, k., (1973), A Macroeconomic Approach to FDI, *Hitotsubashi Journal of Economics*, vol.14.

Liu, X and et al, (2001), Endogenous Innovation Growth Theory and Regional Income Convergence in China, *Journal of International Development*, 13(2).

Lucas, R.E., JR. (1990), Why Does Capital Flow From Rich to Poor Countries, *American Economic Review*, pp 80, 92-96

O.I. Williamson, (1975), *Markets and Hierarchies. Analysis and Antitrust Implications: A study in the Economics of Internet Organization*, New York: Free press.

Swain, N.J, Wang, Z., (1997), Determinants of inflow of foreign direct investment in Hungary and China: time-series approach, *Journal of International Development*, 9(5)

Zhang, Kevin H., (2006), FDI and host countries, exports: the case of china, *international economics*, 1(1): 50-55